

יגדל ה' החפץ שלום עבדו / תהילים פרק ל"ה

שאל יונתן וינגורט

דוד בורח משאל המלך, ואולם מעבר לבקשה הפשוטה – להינצל, ואף מעבר לתפילה ששאל יפול ברשת שהוא טומן לדוד, מתמודד דוד עם הרבה אנשים שאינם מעורבים. אנשים שרק שמחים לראות את המרדף, אך הם לא חלק מההתמודדות בין שאל המלך ודוד.

דוד בקש במזמור זה הצלה מן האויבים, אך הוא לא מסתפק בזה. חצי מן המזמור מוקדש לאנשים שאינם מעורבים, וכל מה שיש להם הוא שמחה לאידו. הם נהנים מה'הצגה' שבה שאל רודף את דוד, ולא איכפת להם ממה שנעשה לו.

בחלקו הראשון של המזמור (א"י. 114 מילים) מבקש דוד להינצל מהאויב שטומן לו רשת, ושיבוא עליו אסון: ריבה ה' את יריבי, לחם את לחמי. החזק מגן וצנה (= מגן), וקומה בעזרתי. והרק (= ושלוף חנית וסגר (= את הדרך) לקראת רדפי, אמר לנפשי: "ישעתך אני". יבשו ויכלמו מבקשי נפשי, יסגו אחור ויחפרו חשבי רעתי. יהיו כמץ לפני רוח, ומלאך ה' דוחה. יהי דרכם חשך וחלקלקות, ומלאך ה' דוחה. כי חנם טמנו לי שחת רשתם (= הרשת הטמונה בשחת), חנם חפרו לנפשי. תבואה שואה (= אסון) לא ידע (להישמר ממנו), ורשתו אשר טמן תלכדו, בשואה יפל בה. כאשר הוא יינצל אומר דוד: ונפשי תגיל בה, תשיש בישועתו. כל עצמותי תאמרנה: ה' מי כמוך, מציל עני מחזק ממנו, ועני ואביון מגזלו. ומיהו זה שקם כנגדו? יקומון עדי חמס (= שקר, ויעידו נגדי בפני האויב), אשר לא ידעתי ישאלוני (= טופלים עלי עלילות שווא). ומה היחסים ביניהם? ישלמוני (האויבים) רעה תחת טובה, שכול (= מוות) לנפשי. ואני בחלותם לבושי שק (= כאשר הם היו חולים לבשתי שק), עניתי בצום נפשי, ותפלתי (שהתפלתי אז על מי שהיום הוא אויבי) על חיקי תשוב (והיא לא תועיל לו). פרע כאח לי התהלכתי, כאבל אם (= כאבל על אמו) קדר שחותי.

האויב והרודף טומן לו עכשיו רשת, ודוד מבקש שיקרה לו אסון. אויבים אלו מקשיבים לעדי שקר, ובמקום הטובה שהוא גמל להם בעבר, הם משלמים לו עתה רעה. בלי ספק, האויב עליו מדובר כאן

(א) לדוד,

ריבה ה' את יריבי, לחם את לחמי.

(ב) החזק מגן וצנה וקומה בעזרתי.

(ג) והרק חנית וסגר לקראת רדפי, אמר לנפשי ישעתך אני.

(ד) יבשו ויכלמו מבקשי נפשי, יסגו אחור ויחפרו חשבי רעתי.

(ה) יהיו כמץ לפני רוח, ומלאך ה' דוחה.

(ו) יהי דרכם חשך וחלקלקות, ומלאך ה' דרכם.

(ז) כי חנם טמנו לי שחת רשתם, חנם חפרו לנפשי.

(ח) תבואה שואה לא ידע, ורשתו אשר טמן תלכדו, בשואה יפל בה.

(ט) ונפשי תגיל בה, תשיש בישועתו.

(י) כל עצמותי תאמרנה: ה' מי כמוך,

מציל עני מחזק ממנו, ועני ואביון מגזלו.

(יא) יקומון עדי חמס, אשר לא ידעתי ישאלוני.

(יב) ישלמוני רעה תחת טובה, שכול לנפשי.

(יג) ואני בחלותם לבושי שק, עניתי בצום נפשי, ותפלתי על חיקי תשוב.

(יד) פרע כאח לי התהלכתי, כאבל אם

קָדַר שְׁחוֹתַי.

הוא שאול המלך, כפי שמסגירים ביטויים רבים במזמור. ונראה, כי מתוך כך ששאול הוא מלך, מדבר עליו דוד בלשון רבים, על אף שהוא אדם בודד.

דוד מבקש הצלה מן האויב, ועל שאול נאמר (שמו"א יח, כט) וַיְהִי שְׂאוֹל אֵיב אֶת דָּוִד. דוד מבקש הצלה מן הרודף, ועל שאול נאמר (כג, כה-כח) וַיִּשְׁמַע שְׂאוֹל וַיִּרְדֹּף אַחֲרַי דָּוִד ... וַיָּשָׁב שְׂאוֹל מִרְדֵּף, וכן אמר לו דוד (כד, יד) אַחֲרַי מִי יֵצֵא מִלְּךָ? יִשְׂרָאֵל אַחֲרַי מִי אֲתָה רֹדֵף, וכן (כו, יח): לָמָּה זֶה אֲדַנִּי רֹדֵף אַחֲרַי עֲבָדוֹ. דוד מבקש: וְהִרַק חֲנִית וּסָגַר, וחושבים אנו על החנית בה רצה שאול המלך להכות את דוד (יח, י"א): וְהִחֲנִית בְּיַד שְׂאוֹל. וַיִּטֵּל שְׂאוֹל אֶת הַחֲנִית וַיֹּאמֶר: אֲכָה בְּדוֹד וּבְקִיר. הביטוי מְבַקְשֵׁי נִפְשֵׁי הוא כדברי יהונתן לדוד (יט, ב): מְבַקְשֵׁי שְׂאוֹל אָבִי לְהַמִּיתָהּ, ובהמשך (יט, ג): וַיִּבְקֹשׁ שְׂאוֹל לְהַכּוֹת בְּחֲנִית בְּדוֹד וּבְקִיר, ובפירוש אומר דוד ליהונתן (כ, א): מָה עָשִׂיתִי מָה עֲוִנִי וּמָה חָטָאתִי לִפְנֵי אָבִיךָ כִּי מְבַקֵּשׁ אֶת נַפְשִׁי. כמה פעמים נזכרים המלאכים ששולח שאול כדי לתפוס את דוד (יט, יא-יד-טז-כ"א), ודוד מבקש במזמור שלנו: וּמִלֶּאךָ ה' דוּחָה. וּמִלֶּאךָ ה' רִדְפָם. דוד מדגיש במזמור: כִּי חָנַם טְמֵנוּ לִי שַׁחַת רִשְׁתָּם, חָנַם חֲפָרוּ לְנַפְשִׁי, וכך אמר יהונתן לשאול אביו (יט, ה) וְלָמָּה תִּחְטָא בְּדָם נָקִי, לְהַמִּית אֶת דָּוִד חָנַם. דוד מזכיר את הטובה שהוא עשה, ואומר: יִשְׁלַמוּנִי רַעַה תַּחַת טוֹבָה, וכך אמר שאול המלך לדוד (כד, יז): צַדִּיק אֲתָה מִמֶּנִּי כִּי אֲתָה גִמְלַתְנִי הַטּוֹבָה וְאֲנִי גִמְלַתִּיךָ הַרָעָה.

בחלקו השני של המזמור (ט"ו-כ"א. 114 מילים) מתייחס דוד לאנשים הסובבים אותו ואת שאול המלך. אנשים אלו לא רדפו אחריו, אך הם שמחו במפלתו: וּבְצַלְעֵי (=ובפציעתי) שְׂמָחוּ וְנִאֲסָפוּ, נִאֲסָפוּ עָלַי נְכִימ (=כאילו הם עצובים) וְלֹא יִדְעֵתִי, קָרְעוּ (=פתחו את פיהם) וְלֹא דָמוּ (=שתקו). בְּחֲנַפִּי (=בחנופה) לַעֲגִי מְעוֹג (=לעג מרובה), חָרַק עָלַי שְׁנִימוּ (=ובחריקת שיניים). אֲדַנִּי כְּמָה תִּרְאָה (=עד מתי תראה, ולא תגיב), הַשִּׁיבָה נִפְשֵׁי מִשְׂאִיהֶם (=משאונם, מהרעש שלהם), מְכַפְּרִים יַחֲדָתִי (=משאגות אריות - קולות רמים - נשמתי). אוֹרֶךְ בְּקָהֶל רַב, בְּעַם עֲצוּם אֶהְלֶלְךָ. אֵל יִשְׁמָחוּ לִי אֵיבֵי שְׂקָר (=לשווא, סתם הם אויבים שלי), שְׁנֵאֵי חָנַם קָרְצוּ עֵינַי (=לעגו). כִּי לֹא שְׁלוֹם יִדְבְּרוּ (=דברי מלחמה), וְעַל רַגְעֵי אֶרֶץ (=אנשים רגועים שבארץ) דְּבָרֵי מְרִמוֹת יַחְשֹׁבוּן. וַיִּרְחִיבוּ עָלַי פִּיהֶם, אָמְרוּ: הָאֵחַ הָאֵחַ רָאֵתָה עֵינֵינוּ (את נפילתו של דוד). רָאִיתָה ה' אֵל תַּחֲרַשׁ, אֲדַנִּי אֵל תִּרְחַק מִמֶּנִּי. הָעִירָה וְהִקִּיצָה לְמִשְׁפָּטֵי אֱ-לֹהֵי, וְאֲדַנִּי לְרִיבִי. שְׁפָטֵנִי כְּצַדִּיק ה' אֱ-לֹהֵי, וְאֵל יִשְׁמָחוּ לִי. אֵל יִאֲמְרוּ בְּלִבָּם: הָאֵחַ נִפְשָׁנוּ, אֵל יִאֲמְרוּ בְּלַעֲנוּהוּ (בלענו - הרסנו - אותו). יִבְשׁוּ וַיִּחְפְּרוּ יַחְדוּ שְׂמָחֵי רַעֲתִי, יִלְבְּשׁוּ בִּשְׁתׁ וּכְלָמָה הַמְּגִדִּילִים (=המתגאים) עָלַי. ומסיים דוד בטוב שיבוא על השמחים בצדקו: יִרְנוּ וַיִּשְׁמָחוּ חֲפְצֵי צַדִּיק, וַיִּאֲמְרוּ תְּמִיד: יִגְדַּל ה' הַחֲפֵץ שְׁלוֹם עֲבָדוֹ. וְלִשׁוֹנֵי תְהַגֶּה צַדִּיק, כָּל הַיּוֹם תְּהַלְתֶּךָ.

אם כן, מעבר להתמודדות עם האויב - שאול המלך - צריך דוד להתמודד עם הרבה אנשים שאינם קשורים, ולכאורה הם לא היו צריכים להיות צד ב'אירוע'. כל הסיבה שהם ב'סיפור' הוא מתוך כך שהם שמחים לראות את ה'הצגה' של שאול המלך רודף אחרי דוד. דוד קובל על אמירתם הָאֵחַ הָאֵחַ, ומייחל לכך ששמחי רעתו יבושו ויחפרו.

(טו) וּבְצַלְעֵי שְׂמָחוּ וְנִאֲסָפוּ, נִאֲסָפוּ עָלַי נְכִימ וְלֹא יִדְעֵתִי, קָרְעוּ וְלֹא דָמוּ.

(טז) בְּחֲנַפִּי לַעֲגִי מְעוֹג, חָרַק עָלַי שְׁנִימוּ.

(יז) אֲדַנִּי כְּמָה תִּרְאָה, הַשִּׁיבָה נִפְשֵׁי מִשְׂאִיהֶם, מְכַפְּרִים יַחֲדָתִי.

(יח) אוֹרֶךְ בְּקָהֶל רַב, בְּעַם עֲצוּם אֶהְלֶלְךָ.

(יט) אֵל יִשְׁמָחוּ לִי אֵיבֵי שְׂקָר, שְׁנֵאֵי חָנַם יִקְרְצוּ עֵינַי.

(כ) כִּי לֹא שְׁלוֹם יִדְבְּרוּ, וְעַל רַגְעֵי אֶרֶץ דְּבָרֵי מְרִמוֹת יַחְשֹׁבוּן.

(כא) וַיִּרְחִיבוּ עָלַי פִּיהֶם, אָמְרוּ: הָאֵחַ הָאֵחַ רָאֵתָה עֵינֵינוּ.

(כב) רָאִיתָה ה' אֵל תַּחֲרַשׁ, אֲדַנִּי אֵל תִּרְחַק מִמֶּנִּי.

(כג) הָעִירָה וְהִקִּיצָה לְמִשְׁפָּטֵי אֱ-לֹהֵי, וְאֲדַנִּי לְרִיבִי.

(כד) שְׁפָטֵנִי כְּצַדִּיק ה' אֱ-לֹהֵי, וְאֵל יִשְׁמָחוּ לִי.

(כה) אֵל יִאֲמְרוּ בְּלִבָּם: הָאֵחַ נִפְשָׁנוּ, אֵל יִאֲמְרוּ בְּלַעֲנוּהוּ.

(כו) יִבְשׁוּ וַיִּחְפְּרוּ יַחְדוּ שְׂמָחֵי רַעֲתִי, יִלְבְּשׁוּ בִּשְׁתׁ וּכְלָמָה הַמְּגִדִּילִים עָלַי.

(כז) יִרְנוּ וַיִּשְׁמָחוּ חֲפְצֵי צַדִּיק, וַיִּאֲמְרוּ תְּמִיד: יִגְדַּל ה' הַחֲפֵץ שְׁלוֹם עֲבָדוֹ.

(כח) וְלִשׁוֹנֵי תְהַגֶּה צַדִּיק, כָּל הַיּוֹם תְּהַלְתֶּךָ.

להאזנה לשיעור על פרק ל"ה:

peneyhamenora.com/tehilim/35

או חפשו באפליקציות הפורקאסטים

"שיעורים בספר תהילים"

לתגובות ולהצטרפות לרשימת התפוצה:

weingort@gmail.com

